

VIII. deželna učiteljska konferenca za Štajersko.

Predvsem moramo konstatirati, da so vabila za 8. deželno učiteljsko konferenco dobili delegati tik pred odpotovanjem, nekateri pa sploh prepozno, en delegat še celo na dan zborovanja v Gradcu. Ker se vrši deželna učiteljska konferenca vsakih 6 let, bi pač pisarnica deželnega šolskega sveta lahko vse potrebno preskrbela o pravem času. Ako bi se otresli svetega Birokratizma, bi bili poslali vabila naravnost izvoljenim delegatom, ne pa potom okrajnih šolskih svetov, s čimer se je dostava silno zavlekla.

V nedeljo, dne 10. sept., so se vršila razna predpripravljalna dela.

Predsednik „Zveze slov. štajerskih učiteljev in učiteljic“, tov. Rajšp, je pisnim sklicem sklical slov. delegate na 6. uro zvečer v čitalniško sobo gostilnice „Zum grünen Anger“ (Leonhardstraße št. 3) na posvetovanje zaradi učnega načrta in drugih važnih točk. Ker se je sklicalo zborovanje „Lehrerbunda“ na 5. uro popoldne, so se nekateri slov. delegati sešli ob 4. uri popoldne v zgoraj imenovani gostilnici.

Ob 5. uri popoldne se je vršilo zborovanje vseh delegatov, ki so prišli skoraj polnoštevilno, v restavraciji mestnega gledališča v parku, ki jih je srčno pozdravil predsednik „Lehrerbunda“, tov. Herz, in poročal o vsem, kaj je storil „Lehrerbund“ za deželno učiteljsko konferenco.

„Bund“ je v odborovi seji že poprej proučil vse poslanske predloge delegatov za deželno učiteljsko konferenco, ki so tiskani v „Mitteilungen zur 8. Landeslehrerkonferenz“. S tem je bilo delo jako olajšano in se je mnogo časa pridobilo za konferenco samo.

Nato smo se razgovarjali o kandidatih za stalni konferenčni odbor, za zapisničarje, reditelje, njih namestnike, za zastopnike v disciplinarni senat ter v odbor za revizijo učnega načrta. Pri tej priliki naj konstatujemo, da so se predlogi sprejeli soglasno ter so prišli slovenski delegati kot zastopniki ene tretjine slovenskega učiteljstva povsod v primernem številu v pošte. Izid volitev priobčujemo na drugem mestu.

Preden se je sestavil tero za disciplinarni senat, je poročal jako zanimivo dosedanjemu zastopniku učiteljstva, meščanski učitelj Fr. Kawan, ter opozoril na razne nedostatke disciplinarnega zakona, kakršni so se pokazali v praksi in ki jih bo treba v teku let odstraniti. Govorniku smo burno ploskali. Enako je tudi poročal njegov namestnik A. Kasper, ki je bil zastopnik samo v par slučajih.

Ta razgovor je trajal nad 7. uro zvečer.

Uradni predpripravljalni razgovor kakor tudi seje deželne učiteljske konference so se vršili v mali dvorani, imenovani „Stephaniensaal“, štajerske hranilnice.

Ob 8:10 zvečer je otvoril deželni šolski nadzornik in dvorni svetnik dr. Tumlriz razgovor, poročal kratko o izvršitvi sklepov zadnje deželne učiteljske konference ter podarjal, naj se vrši konferenca v lepem tonu, četudi so različna mnenja zastopana. Potem je naznanil poročevalce za razne referate. Dnevni red konference in opravični red so dobili delegati tiskan v roke. Pojasnil je še, kako je izpremenjen opravični red, sklenjen na zadnji konferenci, ter da bodo za vsako sejo krožili imeniki navzočih, v katere naj se zapisujejo, ker je čitanje imen delegatov preveč šolska manija. Nato so se določili kandidati za razne funkcije, ki se izvolijo drugi dan. Glede predlogov je želel, naj se stavijo samo taki, ki ne zahtevajo izpremembo šolskih zakonov, ki si nasprotujejo ali zahtevajo preveč denarnih žrtev.

Predsednik se je s svojimi izvajanci izkazal kot izkušnega šolnika in izvežbanega parlamentarca.

I. razpravni dan.

1. seja se je pričela v ponedeljek ob 8:10 zjutraj. Dvorni svetnik dr. Tumlriz imenuje namestnikom mestnega šolskega nadzornika dra Fretzensattla, zapisničarjem: Rud. Musgerja in Tom. Kurzbuserja (Slovenec), pozdravi zastopnika deželne učiteljske konference dra Hofmann von Wellenhofa, člana deželne učiteljske vseučiliškega profesorja dra Kle-

mensiewiczza, dra Buchnerja, gimn. ravnatelja Glowackega in ces. svetnika Trunka ter okrajne šolske nadzornike.

Potem naznani, da je cesarski namestnik grof Clary in Aldringen službeno zadržan se udeležiti konference, da ga pa jako zanimajo razprave, ki jim želi najboljšega uspeha; sklepe pa bo po možnosti, v kolikor spadajo v njegovo območje, dobrohotno pospeševal. Predsednik opozori na uradni značaj deželne učiteljske konference, želi daljni razvoj šolstva v smislu državnega šolskega zakona ter sklene svoj otvoritveni govor s trikratnim „hoch“ na cesarja.

Ravnatelj Bischofberger predlaga, naj se pošlje brzojavnim potom vdanostna izjava cesarju ter brzojavni pozdravi naučnemu ministru grofu Stürgku in cesarskemu namestniku grofu Claryju. Ker sta bila zadnja brzojava skupno predlagana, so bili Nemci v zagati in so glasovali tudi za pozdrav klerikalnemu ministru, pozneje pa niso mogli več napake popraviti.

Predsednik poda nato občni pregled o razvoju štajerskega šolstva v teku zadnjih šestih let. Leta 1905 je od 203.000 šoloobveznih otrok obiskovalo šolo 196.000, leta 1910 pa od 219.000 šoloobveznih otrok 212.000; potem lani okroglo 7.000 otrok ni šole obiskovalo. Število javnih ljudskih šol je od 868 poskočilo na 894, število meščanskih šol pa od 19 na 21. Leta 1905 se je nahajalo med 2823 učnimi osebami 95 neizkušenih, leta 1910 pa med 3272 samo 12. Izdatki deželnega šolskega sveta so znašali 1905 l. 5.362.000 K, letos pa 7.141.000 kron, torej zvišanje za 30%. Razvoj notranjega šolstva in učni uspehi so v celi deželi jako povoljni, ravnotako se opaža živahna marljivost pri učiteljstvu za nadaljno izobrazbo. Potem omenja tri važna vprašanja letošnje konference in referenta.

Nato so bili vloženi sledeči nujni predlogi:

1. Predsednik se prosi, naj takoj na deželnem odboru posreduje, da se hrana udeležencem letošnje deželne učiteljske konference v sedanji draginji primerno zviša in v kratkem izplača. Predlaga se, da se izplača dnevščina 10 K in prenočnina 3 K za vsak razpravni dan in onim delegatom, ki potujejo en dan h konferenci in en dan od konference, tudi za ta dneva dnevščino. Udeležniki konference, ki stanujejo v sejnem kraju, naj-dobe tudi za vsak sejni dan 10 K.

2. Deželna učiteljska konferenca naj sklene sledeče: Štajersko učiteljstvo razodene po deželni učiteljski konferenci javnosti in merodajnim faktorjem, da je izboljšanje materialnega položaja učiteljstva zaradi trajajoče draginje neodložno in da učiteljstvo noče več in ne more več silo dalje prenašati. Ono mora torej spričo ogrožene eksistence celega stanu od štajerskih poslancev zahtevati, da z vsemi močmi na to delujejo, da bo štajerski deželni zbor čimprej sklican in delozmožen in takoj zakon sklene, po katerem dobi učiteljstvo dežele enako plačo kakor državni uradniki od enajstega do osmega činovnega razreda.

3. Danes v Gradcu zborujoča 8. štajerska deželna učiteljska konferenca pozdravlja z veseljem v prestolnem govoru napovedano vplivanje vlade na razvoj ljudske šole, da se mladina izobrazi za praktične zahteve gospodarskega tekmovanja, in upa, da se zdaj najpreje oskrbe podlage k tej izpolnitvi domačega ljudskega šolstva. Te so: 1. Popolna in stroga izvedba osemletne šolske obveznosti; 2. znižanje števila učencev enega razreda; 3. občna uvedba „Pflichtfortbildungskurse“; 4. povzdigne naj se znanstvena in praktična izobrazba učiteljev in 5. ureditev učiteljskih plač po vsakokratni plači državnih uradnikov od enajstega do osmega činovnega reda.

Predsednik odredi, da se nujni predlogi rešijo koncem seje, ko se je nujnost odobrila, naroči razdelitev volilnih listkov za razne volitve, ki jih prevzamejo števeci glasovnic.

Potem je predaval prof. dr. Ludvik Binder jako izborna „O bistvu eksperimentalne didaktike in v koliko se ljudska šola na eksperimentalnih poizkusih na otrocih lahko udeležuje“.

Izvajanja Binderjeva so se gibala v okviru interpretacije in kritike doslej izve-

denih eksperimentalnih pedagoških in didaktičkih raziskavanj na podlagi predavanj prof. Ernsta Meumanna in na podlagi dotičnih spisov o pedagoških in didaktičkih eksperimentih. V uvodu se je govornik dotaknil utemeljitve eksperimentalne pedagogike, njenega izvora iz prirodne vede, medicine in eksperimentalne psihologije, je omenil merjenje utrujenosti, nauk o nadarjenosti, duševno higieno dela šolskih otrok, nauk o predstavnih tipih kot temelju za prikaze zavesti, splošne in specialne probleme otroške psihologije, vprašanje o možnosti umetne naprave poljubnih prikazov zavesti, je opisal psihološki, pedagoški in didaktički eksperiment in omejil delokrog eksperimentalne pedagogike in didaktike. Nato je označil nauk o delu strokovnem v Meumannovem smislu, njegove dele, namreč dele splošnega nauka o delu, ki naj ustvarijo temelj novi splošni, in dele specialnega nauka o delu, ki naj dajo temelj novi specialni didaktiki. Pojasnila k eksperimentom o nazoru in nazornem pouku so se največ opirala na eksperimente, ki jih je izvedla gospa dr. Marija Dürr-Borstova pod vodstvom prof. Meumanna, in so obsegala razkrojitev nazora na njegove elemente, razmerje nazora in izreke, razkrojitev in postopanje nazornega in izrečnega eksperimenta, vprašanje o možnosti otrokove vzgoje k nazoru in izreki ter o dotičnih sredstvih. Nadalje je razmotrival pomen aktivnih psiholoških procesov za izobrazbo nazora, k temu potrebno važnost emocionalnega momenta ter momenta čustva in volje in stem moment samonajdbe za nazorni pouk. Naposled je obrazložil iz eksperimentov posnete normative za nazorni pouk. Razlaga bralnega eksperimenta se je dotikala psihološke analize bralnega akta, razjasnitve delnega procesa branja, psihološke in pedagoške naloge kakor razporedbe in poteka eksperimenta in iz tega izviraajočih posledic in zahtev. Posebno je naglašal eksperimentalno določitev gibanja oči med branjem in dobitno zmožnost tahistoskopičnega branja za raziskovanja ter naposled vprašanje po razvoju otrokove bralne spretnosti in po sredstvih, da se jo pridobi. Dalje je omenil male poizkuse gospe Benussi-Lielove, ki govori na podlagi njihov uspehov besedo bralne metode skupnih podob ali normalne besedne metode. Vprašanje o „najboljši“ bralni metodi moramo še danes smatrati za nerešeno. Iz eksperimentov dobljene spoznave se ločijo v tri skupine, v take, ki so imele že v stari pedagogiki in didaktiki svojo veljavo in so bile z eksperimentom znanstveno utemeljene; v skupino stavkov, ki jih je eksperiment popravil in dopolnil, in v skupino, ki je bila naravno dobljena. Analogno so ločeni normativi in na isti način je bilo dobljeno bistvo, t. j. vsaj glavni njegov del, t. j. stare spoznave je treba preizkusiti in sprejeti, ako so se z eksperimentom izkazale kot rabne, pomankljivo je treba popraviti in popolniti in naposled dobiti nove pedagoško-didaktične spoznave in s temi dotične metode znanstveno-eksperimentalno utemeljiti in podkrepiti. Na vprašanje, kak delež ima na eksperimentalni pedagogiki in didaktiki ljudska šola, je predavatelj odgovoril, da so nove discipline v obrisih, kakor stoje danes pred nami, materialno in formalno popolnoma last ljudske šole, da pa tudi višje šole že danes lahko iz njih dobe svoj del, in sicer tako po direktnem potu kakor po analogiji. Vprašanje pa, naj se li ljudska šola aktivno udeležuje eksperimenta, danes še ni zrelo. Pred tem vprašanjem naj prej pride reforma učiteljske izobrazbe v smislu poglobljene splošno psihološke, otroško-psihološke in pedagoške reforme. V tem smislu je govornik tudi predložil resolucijo na naučnoministrstvo.

Govorniku se je burno ploskalo, njegova resolucija je bila soglasno sprejeta.

Zatem se proglasi izid volitev:

a) v stalni konferenčni odbor so bili s 87 glasovi izvoljeni: Adolf Franke, Rudolf Maier, Franc Monschein, Rudolf Musger, Franc Kalista, Franc Kawan, Karl Offenbacher, Anton Otter, Ferdinand Schreithofer, Karel Gänscheg in Slovenci: Anton Gnus, Franc Kocbek, Avgust Požegar, Josip Rajšp in Ernst Slanc. — Namestniki: Franc

Rottenmanner, Josip Chibidziura, Em. Pirnat, Gustav Simchen; Slovenca: Ivan Knapič in Matija Lichtenwallner.

b) zapisničarjem s 85 glasovi: Rudolf Musger in Tom. Kurbus (Slovenec).

c) zastopniki v disciplinarni senat: Franc Kawan, Alojzij Kasper in Anton Otter; namestnikom: Kasper, Kawan in Otter.

d) rediteljem: Franc Rottenmanner in Ivan Strelec (Slovenec); namestnikom: Hans Richter in Lud. Černej (Slov.).

e) števecem glasovnic: Hen. Müller, Jos. Dorfmeister, Ferd. Porsche in Valentin Pulko (Slovenec).

Koncem prve seje so se obravnavali nujni predlogi, ki so jih bili vložili: 1. Kalista, 2. Monschein, 3. Baumgartner. Prvi in tretji sta se sprejela soglasno neizpremenjena, drugi pa po daljši debati v toliko izpremenjen, da se je izpustilo „noče več“ in „da bo štajerski deželni zbor čimprej sklican in delozmožen“, tudi soglasno. O prvem predlogu je dal pojasnilo predsednik, da se naj najprej izplačajo stare diete, ostanek k novim pa po rešitvi dotičnih pogajanj.

Sklep I. seje ob 11:45 ponoči.

Po zborovanju Slomškove Zveze.

Časi se izpreminjajo. Dasi se Jakličevega govora na zborovanju Slom. Zveze skoro ne izplača zavračati, ker ni ta govor vreden niti najslabšega medklica na debatem govoru političnega shoda, vendar zavrnemo še oni kisli dve misli, ki jih vsebuje ves „govor“ predsedstva: Deželni in drž. poslanec Jaklič, predsednik Slom. Zveze, laže. On je govoril na zborovanju Slom. Zveze sledeče: „Naše vrste se množijo! To so konstatirali nehoti naši tovariši — (včasih smo bili nasprotniki!) — iz nasprotnega tabora, kajti oni jih izkazujejo v svojih vrstah čedalje nianj. Vendar so še vedno v večini.“ — Izjava Jakliča, da nas je vedno manj, je grda laž, ker naše število je priraslo tudi v zadnjem letu precej, kar jasno izkazuje tajniško poročilo z glavnega zborovanja „Zaveze“ v Trstu. Torej je bila ta laž predsednika Slom. Zveze že prej pobita, preden jo je izgovoril in se je dični general Slomškarije proketo zmotil, ako misli prikrivati svoje generalstvo brez armade na ta način, da laže in falsifikuje resnico. Strokovno-stanovska organizacija, ki deluje proti interesom stanu

14. X. 1909.

mora propasti, in to je bodočnost Slomškove Zveze, katere program je: Koritarstvo, stanovski razdor in klerikalizem v šoli!

„Ogromna večina liberalnega učiteljstva je pa s svojim vodstvom skrajno nezadovoljna“, tako je govoril poslanec in predsednik Slom. Zveze. Jaklič je pri tem gotovo mislil na svoj obupni položaj po

14. X. 1909.

ko je dan za dnem odpiral pisma ogorčenja od svojih vdanih in ko se mu je z dežele naznanjalo, da se njegov stolček maje, Kot nekaj odmev se je sedaj Jaklič spomnil onih dni in je v bajni fantaziji naslikal nasprotno sliko, da prikrije tako svoje slabo stanje moči nad svojimi podložniki.

Ves govor Jakličev je bil sprejet tako od kler. javnosti in od Slomškarijev v splošnem — kakor prihajajo glasovi iz raznih strani — z največjim presenečenjem, in le en glas je šel po klerikalnem svetu: Tako plitvega govora — kakor je bil Jakličev na zborovanju Slom. Zveze — še niso slišali. To kaže najnižji štadij duševnih zmožnosti in bližajoči se konec Slomškarije!

Dr. Lampetova pridiga. Tudi dr. Lampetove klobasarije na zborovanju Slom. Zveze so pokazale višek zmedenosti — zaradi začudenja, da Slomškarija tako rapidno jemlje konec, kar je pokazalo prav zadnje zborovanje. Malo je manjkalo, pa bi dr. Lampe pričel govoriti na zborovanju o svojih mlinih, zakaj to kaže že njegovo norčevanje iz Slomškarijev, da jim pravi: „Pozdravljam „Sl. Zvezo“, ker v njej vidim edino organizacijo, ki odgovarja